

Fóti: Egy (nem magyarországi) Waldorf iskola belülről

április 4, 2015

Az élet úgy hozta, hogy szeptember 1-től a fiam egy Waldorf iskola tanulója. Nem árulom el, hogy melyik iskola, mert nem akarok kárt okozni az iskolának. Egyszerűen a világon létező 1000-nél is talán valamivel több Waldorf iskola egyikéről van szó.

Mi baj van ezzel az iskolával? A válasz attól függ, hogy mit tekintünk normálisnak. Ha az a normális, hogy a gyerekek osztályokra bontva, ahogy az évek haladnak minden nap egy terembe zárva tanulnak, akkor a Waldorf iskola jó. Ha valaki nem tartja egészen normálisnak az évfolyamokra bontást, és azt, hogy a gyerekeknek azt kell tanulniuk, amit a felnőttek (elsősorban Rudolf Steiner) kitalált, hogy jó nekik, akkor az iskola nem normális.

Pénteken este és szombaton egész nap abban a szerencsében volt részem, hogy mint iskolai szülő találkozhattam az iskola számos tanárával, akik meséltek nekem arról, hogy milyenek látják az iskolát.

Nem megyek bele a részletekbe, csak egy képet szeretnék elmondani, ami bennem a szeminárium alatt felmerült. Az egyik a sokoldalú reneszánsz emberről szól. Arról az emberről, ami szerintem Rudolf Steiner szeme előtt is lebegett, amikor iskoláját megalkotta: legyenek a gyerekek sokoldalúak, foglalkozzanak a művészetekkel, foglalkozzanak a tudományokkal. Mindezeket Rudolf Steiner is előírta, lebontotta kis egységekre, lebontotta tantárgyakra. Csak egyről nem tudott gondoskodni: arról, hogy a tanárok, akik ezekben az iskolákban maguk is reneszánsz, sokoldalú emberek legyenek.

A reneszánsz sokoldalú ember nemcsak művészetekkel foglalkozik, hanem empatikus is, és nem alkalmaz erőszakot a gyerekeken, nem akarja őket egy osztályterembe napi sok órára bezárni. Hogy ez mennyiben volt Rudolf Steiner gondolata, azt nem tudom. Lehet, hogy kompromisszumként fogadta el, hiszen ez 1919-ben, mikor az első Waldorf iskola Stuttgartban megalakult általánosan elfogadott volt. Lehet, hogy fel sem merült, hogy a munkásosztály gyerekei nagyobb szabadságot élvezzenek, mint ez szokás. Akárhogy is történt, a kompromisszum (vagy jónak tartott keret) rögtön elkezdte romboló hatását. A reneszánsz ember képzése nem tűri azt, hogy kényszerítsék. A reneszánsz ember számára a szabadság természetes. A reneszánsz ember maga választja meg, hogy mit tanul. Családja, anyagi körülményei lehetővé teszik számára, hogy gyerekkorát nagy szabadságban töltsse, hogy azzal foglalkozzon, amit tanárai ajánlanak (ajánlanak!) neki tanulni, vagy amit maga választ.

Kérdezhetjük, hogy miért baj az, ha minderre iskolai keretben, egy osztályban kerül sor. A baj nem az osztály kerettel van, hanem azzal, hogy az osztályban, többé-kevésbé minden gyereknek ugyanazt kell csinálnia. Egy jó tanár persze sokféle lehetőséget kínál, de a gyerekek bezártsága és hatalomnélkülisége azzal a veszéllyel járhat, hogy ne csak jó tanárai legyenek. Mert a Waldorf tanárképzők sem ontják a jó, reneszánsz Waldorf-tanárokat. Miért nem? Pontosan azért, mert bár a Waldorf tanárképző önkéntes, a tananyag már nem feltétlenül az.

Kétségtelenül úgy kellene lennie, hogy a tanárképző tananyaga, egész működése lehetővé tegye a reneszánsz embert. Nem tudom így van-e? Gyanítom, hogy ez az ott tanító Waldorf tanároktól függ. Biztosan vannak ilyen és olyan Waldorf tanárképzők is. Egy jó (reneszánsz embert képző) tanítóképzőben számos tanárból lehet reneszánsz Waldorf tanár. Egy részükből azonban nem lesz az. Akikből az lesz, az nagy nyeresége lehet a Waldorf iskoláknak. Sajnos azonban még a legreneszánszabb

Waldorf tanárok is bele kell törődjenek abba a fentebb bemutatott kompromisszumba, amit Rudolf Steiner elfogadott (vagy jónak is talált). A Waldorf tanárok jó része el kell fogadja Rudolf Steiner tanait. Ezekben a tanokban pedig sajnos van valami mérgező is: Steiner enyhén szólva tévedhetetlennek állította be magát. Úgy érezte, hogy felsőbb sugallatra tanítja mindazt, amit tanít és ahogy tanítja. A reneszánsz ember azonban tudatában van saját határainak, annak, hogy tévedhet. Ez az önkritikára való hajlam arra predesztinálja, hogy ne írja elő mereven a tananyagot. Természetesen Rudolf Steiner hangsúlyozta az egyéniség fontosságát, hogy az iskola mindenkiből ki kell hozza, ami benne van, nem azt, amit a „tananyag” gondol. Valahol meg is jegyezte Steiner, hogy reméli, hogy az iskola nem akadályozza majd a gyereket, abban, hogy kibontakoztassa magát. Ez sajnos, amennyire meg tudom ítélni, abban a Waldorf iskolában, ahova a fiam jár, bekövetkezik. A tanárok a reneszánsz tanár helyett klasszikus tanárokká redukálták magukat, kompromisszumot kötöttek az állami iskolarendszerrel és annak következményeivel.

Az iskolában ugyan a gyerekek Waldorf érettségit tesznek, de az iskola vállaltan arra is felkészíti őket, hogy egy iskolaéven belül letegyék az érettségit. Önmagában nem volna ez baj! A baj az, hogy ennek a tervnek az ürügyén a Waldorf iskola felső éveiben, a tanítás már csak nyomokban emlékeztet a reneszánsz ember képzésére. E helyett a cél a kockafejű alattvaló.

Ami a legszörnyűbb ebben az az, hogy mindezt a tanárok úgy teszik, hogy közben azt hiszik, hogy amit csinálnak, az nagyszerű. Azt hitetik el magukkal, hogy tisztelettel vannak a tanulókkal szemben. Ennek a valóságban nem nagyon van nyoma. Erre csak úgy tudtam rájönni, hogy naponta hallgattam fiam beszámolóit arról, hogy milyen tiszteletlen módon bánnak az iskolában a gyerekekkel. A szaktanárok az anyag elsajátítása ürügyén „rendet” tartanak, fenyegetik a gyerekeket, hol ezzel, hol azzal. Az egész tanári karban, aki a fiamat tanítja (kb.

10 tanár) pusztán háromról mondható el, hogy nem csupán szavakban tiszteli a gyerekeket, hanem tetteikben is.

Az egyik közülük etikát tanít. Mivel a gyerekek magázzák őt, ő is magázza őket. Ha az órán a gyerekek valami megjegyzést fűznek az anyaghoz, azt meghallgatja és érdemben reagál rá. Szerencséje van: nem olyan tárgyat tanít, ami kritikusnak tűnik a jövőre nézve (német, angol, matematika). A gyakorlati foglalkozás tanára művész, szintén reneszánsz ember, akinek nem jut eszébe a gyereket regulázni, és aki tudja, hogy szabadságot kell adnia a gyerekeknek, legalább a tárgyán belül. A harmadik tanár, akit a fiam jó emlékezetben tart, az a matematika tanár, aki nem ad házi feladatot.

A többi tanár szokványos módon fenyeget, fegyelmez, házi feladatot írat, büntet stb. Ezek a tanárok elvesztették a kapcsolatot saját gyermeki énjükkel, nem érzik, mennyi feladatot lehet adni egy 15 éves gyerekeknek. Saját tárgyuk sovínisztáivá váltak, akik csak azt nézik, hogy nekik mit teljesít a gyerek, és nem számít nekik, hogy egy 15 évesnek is még sok mozgásra lenne szüksége, sok alvásra, értelmes, szabadon választott tananyagra stb. E helyett együttesen arra kényszerítik a gyerekeket, hogy a napi 8 órai iskola után házi feladat fölé görnyedjenek, prezentációkat írjanak, stb. stb.

A két napos szeminárium alatt számos szülő vetette fel a kérdést, hogy hogyan is kerül sor az iskolában, az egyes osztályokban az osztály életét szabályozó szabályok felállítására. Sajnos a válaszok arra mutattak, hogy a gyerekeknek nem sok szabadsága van. A 11. osztályban a tanárnő felhívta a figyelmünket, hogy az abban az osztályban tanuló gyerekek maguk eldönthették, hogy vesznek egy Micky mouse-os órát a terembe. Megtehették, de ez csak ritka kivétel, amit külön kiemelnek. Rudolf Steiner előre megadta, hogy az osztályok milyen színűre legyenek festve. Ez például nem változtatható meg. Ugyancsak számos esetben a gyerekek még az ülésrendbe se szólhatnak bele. A fiam osztályában az osztályfőnök diktatórikusan eldöntötte, hogy hetente újra

sorsolja az ülésrendet, így minden barátkozást az óra alatt megakadályoz. Döntésére büszke is volt, és azt mondta, hogy ezzel a társadalmi keveredést szolgálta (!). Nem hiszem.

Ugyanez jellemző az egész iskolában. A gyerekek mintegy objektumok, amiket a felnőttek igazgatnak. A tanárok abban bíznak, hogy ezen az úton Rudolf Steiner útmutatásainak nyomán kialakul az önálló reneszánsz ember. Ez pedig nem igaz.

Az iskolában 12 évig nagyfokú önállótlanásban tartott gyerek nem lesz önálló! Az önállóság, amiről Rudolf Steiner feltételezte, hogy elég arra, hogy a gyerek önállóvá váljon, nem létezik. A gyerekek nagy része inkább kívülről vezérelt automatává változik, aki persze szívesen vezérel majd más automatává tett embereket. Ugyanaz a rossz szocializáció működik a Waldorf iskolában, mint ami a Waldorf tanárokkal történt a Waldorf tanárképzésben (jórészt).

Az etika tanár megelégszik azzal, hogy ő maga etikusan viselkedik, tiszteli a gyerekeket, de az egész iskola életét nem tudja átállítani erre a tiszteletre. Erre talán nincs is igénye, talán nincs is ereje. Energiáit a Waldorf tanárképzés köti le, az iskolában csak heti egy napot tartózkodik. Az iskola hatalom azoké a tanároké, akik számára Steiner tanai utasítások, amelyek valami mágikus módon reneszánsz embert fognak eredményezni a 12 év végére (vagy később).

A tanárnak – tanítja az etika tanár- tekintélynek kell lennie, tudásának vonzónak kell lennie a gyerekek számára. Csakhogy, és erről a tanár megfeledkezik, nemcsak a tanároknak lehet tekintélye a gyerekek előtt, hanem a gyerekeknek is a tanár előtt. Az etika tanár ezt a megjegyzésemet méltatta, de szerintem, a mindennapokban az iskolában ez nem valósul meg. Ott a gyerekeket minden deklaráció ellenére úgy tekintik, mint akibe újra és újra ismereteket kell tömni. Így az iskolai tanítás gyakorlata ennek az elképzelésnek van alárendelve. Ez az elképzelés olyan egyszerűvé teszi a tanár életét: mondd el nekik, hogy mit kell tudniuk, aztán teszteld le, hogy tudják-

e?

Ezen az úton nincs reneszánsz ember. Ezen az úton, csak kiszolgáltatott (és titokban hatalomvágyó) tanuló van.

A gyerekek nem menekülhetnek, mert az iskola kifele továbbra is egy ideális képet mutat magáról, ami, ha az egyes gyerek esetében nem működik, akkor az a gyerek és a család hibája. A gyerek először osztálynapló beírást kaphat, vagy egy viselkedés ellenőrző kérdőívvel futkározhat minden óra után a tanár után, behívják a szüleit, fenyegetik, próbaidőre teszik, vagy elbocsátják. A család aztán rohangálhat más alternatívát keresni.

post scriptum: 3 hónap volt. Ma máshova jár és sokkal boldogabb...

Bécs, 2014 október

Ajánlott cikkeink:

- És kell-e egyáltalán nevelés? – Benda Judit Summerhillről beszélgetett dr. Vekerdy Tamással
- Fóti Péter: Waldorf és/vagy Summerhill?
- Jerry Mintz: 10 jel, mely arra mutat: gyermekének másfajta oktatásra van szüksége
- BBC: Summerhill – dráma film